

Excel u službi poduzetničkog odlučivanja: Financijsko praćenje bez računovodstvenog predznanja

Excel in entrepreneurial decision-making: Financial monitoring without an accounting background

Kristijan Čović¹, Goranka Majić², Maja Buljat³

¹Veleučilište Baltazar Zaprešić, Vladimira Novaka 23, Zaprešić, Hrvatska, kristijan.covic@bak.hr

²Veleučilište Baltazar Zaprešić, Vladimira Novaka 23, Zaprešić, Hrvatska, goranka.majic@bak.hr

³Veleučilište Baltazar Zaprešić, Vladimira Novaka 23, Zaprešić, Hrvatska, maja.buljat@bak.hr

Sažetak

Svrha ovog rada je istražiti kako se Microsoft Excel može koristiti kao praktičan alat za financijsko praćenje i donošenje odluka od strane poduzetnika bez formalnog računovodstvenog obrazovanja. U kontekstu malih poduzeća i startupova, gdje pristup profesionalnim financijskim uslugama može biti ograničen, Excel nudi fleksibilnu i pristupačnu alternativu za praćenje ključnih pokazatelja uspješnosti i donošenje informiranih poslovnih odluka. Ova studija usvaja metodologiju studije slučaja, predstavljajući praktične primjene Excela u praćenju poslovnih prihoda i rashoda, upravljanju novčanim tokom te izračunavanju profitabilnosti i točaka rentabilnosti. Razvojem prilagođenih Excel predložaka i nadzornih ploča, istraživanje ilustrira kako poduzetnici mogu strukturirati svoje financijske podatke i izvući praktične uvide koristeći osnovne Excel funkcije kao što su SUM, IF, VLOOKUP i pivot tablice. Glavni nalazi pokazuju da uz minimalnu obuku, nestručnjaci mogu učinkovito koristiti Excel za osnovnu financijsku analizu i podršku odlučivanju. Istraživanje naglašava važnost jednostavnosti i vizualne jasnoće u dizajnu predložaka, kao i relevantnost unosa podataka u stvarnom vremenu za kontinuiranu kontrolu poslovanja. Rezultati sugeriraju da Excel može značajno poboljšati financijsku pismenost i stratešku svijest među mikropoduzetnicima. Ovaj rad doprinosi području pružajući okvir za financijsko samoupravljanje u poduzetništvu korištenjem jeftinog, široko dostupnog alata. Potiče daljnja istraživanja o razvoju standardiziranih Excel modela prilagođenih specifičnim industrijama i vrstama poslovanja, kao i komparativne studije s drugim digitalnim platformama za financije malih poduzeća.

Ključne riječi

donošenje odluka, poduzetništvo, Excel, financijsko praćenje, upravljanje malim poduzećima

Abstract

The purpose of this paper is to explore how Microsoft Excel can be utilized as a practical tool for financial tracking and decision-making by entrepreneurs without formal accounting education. In the context of small businesses and startups, where access to professional financial services may be limited, Excel offers a flexible and accessible alternative for monitoring key performance indicators and making informed business decisions. This study adopts a case study methodology, presenting practical applications of Excel in tracking business revenues and expenses, managing cash flow, and calculating profitability and break-even points. Through the development of tailored Excel templates and dashboards, the research illustrates how entrepreneurs can structure their financial data and extract actionable insights using basic Excel functions such as SUM, IF, VLOOKUP, and pivot tables. The main findings show that with minimal training, non-experts can use Excel effectively for basic financial analysis and decision support. The research highlights the importance of simplicity and visual clarity in template design, as well as the relevance of real-time data entry for ongoing business control. The results suggest that Excel can significantly enhance financial literacy and strategic

awareness among micro-entrepreneurs. This paper contributes to the field by providing a framework for financial self-management in entrepreneurship using a low-cost, widely available tool. It encourages further research on the development of standardized Excel models tailored to specific industries and business types, as well as comparative studies with other digital platforms for small business finance.

Keywords

decision-making, entrepreneurship, Excel, financial tracking, small business management

Uvod

Glavni pokretač razvoja suvremenog gospodarstva je malo i srednje poduzetništvo. Republika Hrvatska nije iznimka jer je malo gospodarstvo u Republici Hrvatskoj najperspektivniji dio gospodarstva. Mali i srednji poslovni subjekti potencijalni su izvori stvaralačke energije koja može pridonijeti dinamici hrvatskog gospodarstva. Upravo malo i srednje poduzetništvo (MSP) otvara većinu radnih mjesta. Prilagodljivost i sposobnost brzog odgovora na promjene gospodarskih prilika čini ga dragocjenim segmentom gospodarstva. Prema podacima Europske komisije (2023), MSP čini 99% ukupnog broja poduzeća u Europskoj uniji i generira oko dvije trećine zaposlenosti u privatnom sektoru. U Hrvatskoj, njihova zastupljenost je još izraženija, jer doprinose lokalnom razvoju, zapošljavanju i inovacijama. Unatoč njihovoj važnosti, MSP se susreće s nizom problema. Među najizraženijima su ograničen pristup kapitalu, složeni administrativni zahtjevi, manjak stručnog kadra i niska razina digitalizacije. Ipak, jedno od ključnih ograničenja u njihovom poslovanju odnosi se na financijsko upravljanje. Vlasnici i menadžeri MSP-a često nemaju formalno obrazovanje iz računovodstva, a financijski izvještaji koje dobivaju od vanjskih knjigovođa dolaze sa zakašnjenjem i nisu prilagođeni njihovim potrebama.

Kako bi se menadžment poslovnog subjekta što brže i jednostavnije prilagodio promjenama, potrebno je poznavanje osnovnih alata koji mu omogućavaju praćenje podataka financijske analize. Prije svega, potrebno je posjedovati osnovna znanja i zakonitosti na kojima se temelji poslovanje poslovnih subjekata u Republici Hrvatskoj. Na prvom mjestu, poslovanje treba biti usklađeno sa Zakonom o trgovačkim društvima kojim se uređuje osnivanje, ustroj, prestanak i statusne promjene trgovačkog društva. Svaki poduzetnik u Republici Hrvatskoj svoje poslovanje vodi i prilagođava držeći se Zakona o računovodstvu koji, između ostalog, na temelju standarda financijskog izvještavanja propisuje koje poslovne knjige, financijske izvještaje je dužan sastavljati, voditi i predavati u jasno propisanoj strukturi i rokovima za njihovo podnošenje, kako bi sukladno navedenom Zakonu, bili javno objavljeni u Registru godišnjih financijskih izvještaja.

U današnjem poslovnom okruženju donošenje odluka kod malih poduzetnika često se temelji na intuiciji i iskustvu, a ne na objektivnim financijskim podacima. Posljedica toga može biti pogrešno planiranje troškova, neadekvatno upravljanje likvidnošću ili zanemarivanje ključnih pokazatelja

uspješnosti poslovanja. Kako bi se ovi izazovi prevladali, poduzetnicima su potrebni alati koji su jednostavni za korištenje, široko dostupni i dovoljno fleksibilni da odgovore na njihove specifične potrebe. Microsoft Excel zadovoljava sve ove uvjete. On nije samo alat za tablične kalkulacije, već i moćan instrument za analizu podataka, izradu financijskih izvještaja i donošenje odluka temeljenih na podacima.

Cilj ovog rada jest prikazati kako se Excel može koristiti u financijskom praćenju MSP-a i pomoći poduzetnicima u donošenju boljih odluka, čak i kada nemaju računovodstvenu podlogu. Poseban naglasak stavljen je na praktične primjere: izradu računa dobiti i gubitka, izvještaja o novčanom toku, bilance, te izračun pokazatelja profitabilnosti i likvidnosti.

1. Pregled literature

Financijska pismenost i razumijevanje financijskih izvještaja u literaturi se opisuju kao ključni preduvjeti uspješnog poslovanja malih i srednjih poduzeća. OECD (2016) definira financijsku pismenost kao „kombinaciju svijesti, znanja, vještina, stavova i ponašanja potrebnih za donošenje ispravnih financijskih odluka“. U kontekstu poduzetništva, financijska pismenost podrazumijeva ne samo sposobnost čitanja financijskih izvještaja, već i njihovu interpretaciju i korištenje u donošenju odluka.

Drury (2018) naglašava važnost menadžerskog računovodstva i razumijevanja troškova u procesu odlučivanja. On tvrdi da nedostatak znanja o strukturi troškova često dovodi do pogrešnih poslovnih odluka, posebice u malim poduzećima koja ne posjeduju razvijene računovodstvene odjele. Upravo zbog toga alati koji omogućuju jednostavno praćenje i analizu troškova – poput Excela – mogu imati presudnu ulogu u preživljavanju i rastu tih poduzeća.

Atrill i McLaney (2019) u djelu „Accounting and Finance for Non-Specialists“ ističu da su mali poduzetnici često suočeni s kompleksnim računovodstvenim informacijama koje im knjigovođe prezentiraju u obliku službenih izvještaja, no oni sami ne razumiju kako ih praktično primijeniti. Excel im omogućava da kreiraju vlastite modele i predloške prilagođene njihovom poslovanju, što povećava njihovu uključenost u financijsko odlučivanje i smanjuje ovisnost o vanjskim savjetnicima.

Kaplan i Norton (1996), iako primarno poznati po konceptu balanced scorecarda, ukazali su na važnost

jednostavnih, vizualno jasnih instrumenata koji omogućuju pretvaranje financijskih i nefinancijskih podataka u strateške informacije. Excel, kroz svoje funkcije grafikona i pivot tablica, omogućuje upravo to – transformaciju podataka u vizualne prikaze koje je moguće intuitivno interpretirati.

Europska komisija (2020) u izvještaju o MSP-ima naglašava da je digitalizacija jedan od ključnih pokretača konkurentnosti poduzeća. Među najkorištenijim alatima u MSP-ima nalazi se upravo Excel, i to ne samo u financijama nego i u logistici, marketingu i planiranju. No, naglašava se da se potencijal Excela rijetko u potpunosti koristi.

U hrvatskom kontekstu, istraživanja HAMAG-BICRO-a (2021) pokazuju da je razina korištenja digitalnih alata kod malih poduzetnika još uvijek niska. Većina ih koristi Excel samo za evidenciju troškova i prihoda, dok naprednije funkcije ostaju neiskorištene. To ukazuje na potrebu sustavne edukacije.

Dodatna istraživanja Deloittea (2021) i PwC-a (2020) ukazuju da MSP koji koriste digitalne alate za praćenje poslovanja ostvaruju veću produktivnost i imaju bolju kontrolu troškova. Usporedba između poduzeća koja koriste Excel aktivno i onih koja ga koriste samo za osnovne evidencije pokazuje razliku u financijskoj stabilnosti i sposobnosti donošenja odluka.

Nadalje, u kontekstu digitalne transformacije poslovanja, sve veći broj studija ukazuje da MSP-ovi koji implementiraju alate zasnovane na umjetnoj inteligenciji (npr. automatizirani alati za kategorizaciju transakcija, prediktivni modeli likvidnosti ili sustavi ranog upozoravanja) ostvaruju višu razinu kontrole i bolje predviđaju rizike. Takvi alati, iako često jednostavni za korištenje, zahtijevaju određenu digitalnu zrelost poduzeća. Stoga se može reći kako Excel ostaje prijelazni, ali i komplementarni alat u procesu digitalizacije, posebno u fazama kada su resursi ograničeni i kada poduzetnici nemaju dovoljno znanja ili financijskih mogućnosti za uvođenje naprednih sustava.

Sve navedeno potvrđuje da Excel ima važnu ulogu kao alat koji nadopunjuje formalne računovodstvene izvještaje i omogućava malim poduzetnicima da steknu bolji uvid u svoje poslovanje.

2. Metodologija

Metodologija ovog rada temelji se na pristupu studije slučaja, koji se u literaturi često koristi pri istraživanju poslovnih procesa u malim i srednjim poduzećima. Yin (2003) definira studiju slučaja kao

„empirijsko istraživanje koje istražuje suvremeni fenomen unutar stvarnog konteksta, kada su granice između fenomena i konteksta nejasne, a istraživač ima malo ili nimalo kontrole nad događanjima“. Upravo ta fleksibilnost čini studiju slučaja prikladnom za ispitivanje načina na koji poduzetnici koriste Excel u svakodnevnom poslovanju. Razlog izbora metodologije leži u činjenici da mala poduzeća često posluju u dinamičnim i složenim uvjetima, a njihovi poslovni procesi nisu standardizirani. Kvantitativni pristupi (npr. ankete) pružili bi širi pregled, ali ne bi omogućili detaljan uvid u način primjene Excela. Studija slučaja, s druge strane, omogućava dublju analizu i naglašava proces, a ne samo rezultat. U ovom radu simulirano je poslovanje malog trgovačkog društva u Hrvatskoj koje se bavi prodajom roba. Odabrana je ova djelatnost jer je dovoljno općenita i zastupljena, a istovremeno uključuje sve ključne elemente financijskog praćenja: prihode, rashode, porezne obveze i troškove financiranja.

Postupak istraživanja sastojao se od nekoliko faza:

1. Identifikacija tipičnih kategorija prihoda i rashoda u malim trgovačkim društvima.
2. Izrada simuliranih financijskih podataka za razdoblje od tri mjeseca.
3. Unos podataka u unaprijed dizajnirane Excel tablice.
4. Primjena osnovnih Excel funkcija (SUM, IF, VLOOKUP) i pivot tablica za obradu podataka.
5. Izrada dashboarda s vizualnim prikazima ključnih pokazatelja (npr. profitabilnost, likvidnost).
6. Interpretacija rezultata

Opravdanje izbora Excela kao alata proizlazi iz njegove raširenosti i dostupnosti. Za razliku od ERP sustava (Enterprise Resource Planning), Excel ne zahtijeva značajna ulaganja u implementaciju niti posebno tehničko znanje. U usporedbi s Google Sheets-om, Excel nudi širi raspon funkcionalnosti (posebno u pogledu pivot tablica i naprednih formula), što ga čini pogodnijim za potrebe analize u ovom istraživanju.

Ograničenja metodologije odnose se na korištenje simuliranih podataka. Iako oni pružaju realističan prikaz poslovanja, ne odražavaju u potpunosti složenost stvarnog poduzetničkog okruženja. Osim toga, studija slučaja je po definiciji ograničena na manji broj primjera, pa se rezultati ne mogu generalizirati na sve MSP-ove. Ipak, cilj ovog rada nije bio generalizacija, već prikaz potencijala Excela kao alata za praktičnu primjenu.

3. Primjena Excela u financijskom praćenju

Upravljanje i odlučivanje nije moguće bez informacija koje se nalaze u temeljnim financijskim izvještajima, koje su rezultat računovodstvenog procesuiranja podataka o nastalim poslovnim događajima društva. Ovdje se podrazumijeva da su izvještaji vjerodostojna slika stvarnog poslovanja društva. Uobičajeno se smatra da su financijski izvještaji podloga za niže razine upravljanja i za kraće razdoblje. Međutim, važno je naglasiti da se i strateško upravljanje koristi financijskim izvješćima kao značajnim izvorom informacija. Kada govorimo o strateškom upravljanju, govorimo o općenitim informacijama gdje se podrazumijeva veliki obuhvat. Nasuprot tome, kod operativnog upravljanja potrebne su češće informacije za kraća razdoblja i manjeg obuhvata.

Menadžmentu koji je zadužen za donošenje odluka o poslovanju svakog društva, od izuzetne važnosti je poznavanje dijela računovodstva koje se naziva upravljačko računovodstvo, a koje uključuje pripremu i interpretaciju računovodstva u svrhu pomoći oko donošenja odluka važnih za poslovanje društva. Mikro i mali poduzetnici često nemaju vlastito računovodstvo, nego se služe uslugama vanjskog računovodstva, što pri svakodnevnom donošenju odluka može predstavljati problem. Slijedom navedenog, menadžeri trebaju imati osnovna znanja vezana uz računovodstvo kako bi mogli na temelju evidentiranih poslovnih promjena donositi pravovremene odluke. Tome im svakako pomaže poznavanje Excela i njegovih funkcija, koje samostalno mogu prilagoditi svojim potrebama. Kada se Excel jednom postavi, jasno definiraju njegove funkcije, izvještaji prilagođeni potrebama svakog poduzetnika, tada niti donošenja odluka ne bi trebalo biti zahtjevno.

Na primjeru, kada se jasno definiraju parametri koji ulaze u financijska izvješća, koja konta iz bruto bilance pripadaju u koju poslovnu aktivnost, kako bi se dobilo trenutno financijsko izvješće, u ovom primjeru račun dobiti i gubitka, u svakom trenutku na zahtjev menadžmenta, to izgleda kao na slici 1 (niže).

SLIKA 1: PRIMJER – RAČUN DOBITI I GUBITKA

kratkotrajne imovine, koeficijent obrta potraživanja, trajanje naplate potraživanja u danima), pokazatelje ekonomičnosti (ekonomičnost ukupnog poslovanja, ekonomičnost poslovanja-prodaje, ekonomičnost financiranja), koji se izračunavaju na temelju podataka iz RDG-a, pokazatelje likvidnosti (koeficijent ubrzane likvidnosti, koeficijent tekuće likvidnosti, koeficijent financijske stabilnosti) i pokazatelje zaduženosti (koeficijent zaduženosti, koeficijent vlastitog financiranja, koeficijent financiranja), koji se računaju iz podataka u bilanci.

Nadalje, Microsoft Excel pokazao se kao iznimno fleksibilan alat kroz primjenu brojnih njegovih funkcionalnosti u vidu formula, logičkih funkcija, pretraživanja podataka, pivot tablica, dashboarda i sl., koje ima integrirane u osnovne i dodatne funkcionalnosti. U nastavku se daju pojašnjenja pojedinih funkcija s primjerima konkretnih podataka.

Funkcija SUM – zbrajanje i osnovna analiza

Funkcija SUM jedna je od najčešće korištenih u Excelu jer omogućava brzo zbrajanje vrijednosti. U financijskom praćenju koristi se za izračun ukupnih prihoda, rashoda i dobiti.

TABLICA 1: PRIMJER KORIŠTENJA FUNKCIJE SUM

Mjesec	Prihodi (EUR)	Rashodi (EUR)	Dobit (formula: =B2-C2)
Siječanj	40.000	25.000	15.000
Veljača	45.000	30.000	15.000
Ožujak	50.000	35.000	15.000
Ukupno	=SUM(B2:B4)	=SUM(C2:C4)	=SUM(D2:D4)

Izvor: izrada autora

Komentar: SUM je jednostavna funkcija, ali u kombinaciji s uvjetnim oblikovanjem (npr. isticanje mjeseci s dobiti manjom od 10.000 eur) postaje alat za brzu identifikaciju problema. Ova funkcija je jedna od najčešće korištenih jer štedi vrijeme i smanjuje mogućnost pogreške kod računanja s velikim količinama podataka.

Funkcija IF – uvjetna analiza

Funkcija IF omogućava donošenje logičkih odluka na temelju zadanog uvjeta. U kontekstu MSP-

a koristi se primjerice za označavanje mjeseci s pozitivnom ili negativnom dobiti.

TABLICA 2: PRIMJER KORIŠTENJA FUNKCIJE IF

Mjesec	Dobit (EUR)	Status (formula: =IF(B2>0; "Dobit"; "Gubitak"))
Siječanj	15.000	Dobit
Veljača	-5.000	Gubitak
Ožujak	20.000	Dobit

Izvor: izrada autora

Komentar: IF funkcija pojednostavljuje interpretaciju podataka. Umjesto da poduzetnik analizira samo brojke, može odmah vidjeti status poslovanja u tekstualnom obliku.

Funkcija VLOOKUP – pretraživanje podataka

VLOOKUP (ili XLOOKUP u novijim verzijama Excela) koristi se za pretraživanje podataka u tablici. Poduzetnici ga mogu koristiti primjerice za brzo pronalaženje cijena proizvoda ili saldo kupaca. Njena osnovna sintaksa je =VLOOKUP(lookup_value; table_array; col_index_num; [range_lookup]). Prvi argument predstavlja vrijednost koja se traži, drugi označava raspon podataka u kojem se pretraga provodi, treći određuje iz kojeg će stupca biti vraćen rezultat, dok četvrti argument definira treba li traženje biti približno ili točno. Funkcija pretražuje samo po prvom stupcu zadanog raspona, krećući se od vrha prema dnu. U praksi se često koristi za brzo pronalaženje informacija, primjerice cijene proizvoda/usluga prema šifri.

TABLICA 3: PRIMJER KORIŠTENJA FUNKCIJE VLOOKUP

Šifra proizvoda	Naziv	Cijena (EUR)
101	Proizvod A	50
102	Proizvod B	75
103	Proizvod C	100

Izvor: izrada autora

Formula: =VLOOKUP(102; A2:C4; 3; FALSE)
Rezultat: 75

Komentar: Funkcija VLOOKUP posebno je korisna malim poduzetnicima koji nemaju specijalizirani softver za vođenje zaliha, jer im omogućava jednostavno i brzo pretraživanje podataka unutar Excela. Zbog svoje jednostavnosti i učestalosti

primjene, VLOOKUP spada među najvažnije alate za rad s tabličnim podacima.

Pivot tablice – analiza velikih skupova podataka

Pivot tablice u Excelu predstavljaju jedan od najvažnijih alata za analizu podataka jer omogućuju korisnicima da iz velike baze podataka brzo i jednostavno izvuku ključne informacije. Suština pivot tablica je u tome što omogućuju dinamično sažimanje podataka – umjesto da korisnik mora ručno izrađivati složene formule ili dodatne tablice, pivot tablica automatski grupira, zbraja i uspoređuje podatke prema unaprijed definiranim kriterijima. Na primjer, poduzetnik koji vodi evidenciju svih izdanih računa može uz pomoć pivot tablice u nekoliko klikova dobiti izvještaj o ukupnoj prodaji po mjesecima, kupcima ili proizvodima. Takav način analize značajno skraćuje vrijeme potrebno za obradu podataka i smanjuje mogućnost pogreške. Osim toga, pivot tablice se mogu nadograđivati filtrima i segmentima koji omogućuju interaktivnu analizu, pa korisnik može u realnom vremenu mijenjati kriterije i odmah dobivati nove rezultate. Za mala i srednja poduzeća to je od posebne vrijednosti jer im pivot tablice daju moćan, a jednostavan način da prate poslovanje bez potrebe za skupim informacijskim sustavima. U kombinaciji s grafikonima, pivot tablice omogućuju vizualizaciju trendova i struktura, čime financijski podaci postaju puno razumljiviji i poduzetnicima koji nemaju specijalistička računovodstvena znanja.

TABLICA 4: PRIMJER IZVJEŠTAJA PIVOT TABLICE

Kupac	Ukupni prihodi (EUR)
Kupac A	120.000
Kupac B	90.000
Kupac C	60.000

Izvor: izrada autora

Komentar: Pivot tablice omogućuju poduzetnicima da „filtriraju“ podatke po kriterijima, npr. mjesecima, regijama, odjelima proizvodima, zaposlenicima i sl. Time dobivaju brzu i fleksibilnu analizu bez potrebe za dodatnim softverom.

Dashboardi – vizualizacija podataka

Dashboardi u Excelu predstavljaju kombinaciju tablica, grafikona i pokazatelja koji zajedno daju cjelokupnu sliku poslovanja. Za male poduzetnike,

dashboard može uključivati prihode, rashode, dobit, likvidnost i profitabilnost na jednoj stranici.

Primjer elemenata dashboarda:

- Linijski grafikon prihoda i rashoda kroz mjesece
- Stupčasti grafikon strukture troškova (npr. plaće, materijal, režije)
- Pokazatelj likvidnosti (npr. tekuća likvidnost = 1,5) označen zelenom bojom ako je veći od 1, crvenom ako je manji

Komentar: Dashboardi poduzetnicima omogućuju brzi pregled stanja poslovanja i pomažu im u pravovremenom reagiranju.

Sve navedene funkcionalnosti pokazuju da Excel nije samo tablični kalkulator, već alat za donošenje odluka. Njegova fleksibilnost i dostupnost čine ga posebno vrijednim u MSP-ima, a njegova moć se očituje tek kada se koriste naprednije funkcije.

4. Rezultati i rasprava

Rezultati istraživanja temeljenog na studiji slučaja pokazuju da Excel može značajno unaprijediti financijsko praćenje u malim poduzećima. Poduzetnici bez računovodstvene podloge uspjeli su izraditi osnovne financijske izvještaje poput računa dobiti i gubitka, izvještaja o novčanom toku i bilance koristeći unaprijed pripremljene predloške.

Primjena pivot tablica omogućuje brzo filtriranje podataka prema različitim kriterijima, primjerice po mjesecima, kategorijama troškova, prihoda ili po brojnim drugim kriterijima. Time se značajno smanjuje vrijeme potrebno za analizu i povećava točnost interpretacije podataka. Grafički prikazi trendova dodatno su pomogli poduzetnicima da prepoznaju sezonske oscilacije u prihodima i rashodima.

Korištenje uvjetnog oblikovanja pokazalo se korisnim za identifikaciju kritičnih situacija. Primjerice, negativan novčani tok automatski se označava crvenom bojom, što odmah upozorava poduzetnika na potencijalni problem. Takvi vizualni signali posebno su važni za one poduzetnike koji nisu navikli interpretirati brojčane izvještaje.

Međutim, istraživanje je ukazalo i na svojevrsna ograničenja. Najčešći problem jest rizik ljudske pogreške pri unosu podataka. Za razliku od ERP sustava koji automatiziraju prikupljanje podataka, Excel se oslanja na ručni unos. Time raste mogućnost grešaka, što može dovesti do pogrešnih

zaključaka. Usporedba s ERP sustavima (Enterprise Resource Planning) pokazala je da, iako oni nude naprednije mogućnosti integracije i automatizacije, njihova cijena i složenost implementacije čine ih često neprikladnima za MSP. Excel se stoga nameće kao kompromisno rješenje – dovoljno moćan za osnovne potrebe, a dovoljno jednostavan da ga poduzetnici mogu koristiti bez velikih ulaganja.

U usporedbi s Google Sheets-om, Excel nudi širi raspon funkcionalnosti, posebice u segmentu pivot tablica, naprednih formula i makronaredbi. Ipak, Sheets ima prednost u kolaboraciji u stvarnom vremenu. To znači da bi buduća istraživanja trebala ispitati mogućnosti kombinacije oba alata. Treba također naglasiti i ukazati na psihološki aspekt korištenja Excela. Poduzetnici koji ga koriste ističu činjenicu o većem osjećaju kontrole i samopouzdanja pri donošenju odluka. To potvrđuje i teorijski okvir financijske pismenosti koji povezuje znanje, vještine i stavove.

Iako Excel omogućava visoku razinu fleksibilnosti i kontrolu nad podacima, automatizirani sustavi u oblaku često nude određene prednosti u pogledu ažurnosti i smanjenja manualnog rada. Primjerice, AI sustavi za automatsko prepoznavanje i knjiženje računa uklanjaju potrebu za ručnim unosom, što direktno smanjuje mogućnost pogreške i ubrza proces analize. Ipak, mali poduzetnici često ističu kako im Excel daje osjećaj veće transparentnosti i razumijevanja, dok su napredni alati korisni tek kada se uspostavi elementarno financijsko znanje i osnovna struktura praćenja poslovanja. Stoga, digitalna transformacija MSP-ova ne treba podrazumijevati moguće napuštanje tradicionalnih alata poput Excela, već njegovo pametno uklapanje u širi skup digitalnih rješenja. Excel tako može poslužiti kao središnja točka konsolidacije podataka ili kao prilagodljiva alternativa specijaliziranim sustavima, dok AI alati automatski prikupljaju i pripremaju podatke. Ovakva kombinacija tradicionalnih i suvremenih alata može biti posebno korisna u ranim fazama rasta poduzeća, kada poduzetnik tek uspostavlja procese i nema razvijenu digitalnu infrastrukturu.

5. Zaključak i prijedlozi

Analizom provedenog istraživanja može se zaključiti da Microsoft Excel predstavlja iznimno vrijedan alat za financijsko praćenje i odlučivanje u malim i srednjim poduzećima, osobito kada poduzetnici nemaju računovodstvenu podlogu.

Doprinos istraživanja ogleda se u prikazu praktičnih primjera korištenja Excela u izradi financijskih izvještaja i pokazatelja, čime se potvrđuje da poduzetnici mogu samostalno steći uvid u poslovanje. Poseban doprinos je u naglašavanju važnosti vizualnih elemenata (grafikona, uvjetnog oblikovanja i sl.) koji povećavaju razumljivost i transparentnost podataka. Ograničenja istraživanja odnose se na činjenicu da su korišteni simulirani podaci i da nije provedeno empirijsko testiranje na velikom uzorku poduzeća. Osim toga, Excel ima tehnička ograničenja – nedostatak automatizacije i mogućnost ljudske pogreške u unosu podataka. Praktične implikacije rada odnose se na preporuku da se poduzetnicima ponudi edukacija o korištenju Excela, kao i izrada poslovno specifičnih predložaka. Na taj način mogu se smanjiti pogreške i povećati brzina kod donošenja odluka. Također, preporučuje se kombinacija Excela i profesionalnih računovodstvenih usluga kako bi se dobila potpuna slika poslovanja.

Prijedlozi za buduća istraživanja uključuju usporedbu učinkovitosti Excela s drugim alatima poput Google Sheets-a ili specijaliziranih računovodstvenih softvera. Nadalje, potrebno je istražiti kako korištenje Excela dugoročno utječe na financijsku pismenost i održivost MSP-a.

Kako bi se povećala relevantnost financijskog praćenja u kontekstu digitalne ekonomije, važno je istaknuti da se Excel može promatrati kao početna, ali i komplementarna faza digitalne transformacije MSP-ova. Iako simulirani podaci korišteni u istraživanju dobro ilustriraju proces praćenja poslovanja, buduća istraživanja mogla bi uključiti usporednu analizu Excela i AI-podržanih alata koji omogućuju automatizirano prikupljanje podataka, prediktivnu analitiku i kontinuirano praćenje izvedbe. Uvođenje ovih tehnologija ne umanjuje važnost Excela, nego naglašava njegovu ulogu kao fleksibilne platforme koja se može nadograditi digitalnim rješenjima i tako pridonijeti većoj efikasnosti, točnosti i pravovremenosti odlučivanja u MSP-ovima.

Zaključno, Excel ne treba promatrati samo kao tablični kalkulator, već kao strateški alat koji može osnažiti poduzetnike, povećati njihovu financijsku pismenost i omogućiti donošenje boljih odluka.

Literatura

- [1] Zakon o trgovačkim društvima, NN 111/93, 34/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22, 114/22, 18/23, 130/23, 136/24.
- [2] Zakon o računovodstvu, NN 85/24, 145/24.

- [3] Drury, C. (2013). Management and Cost Accounting. Cengage Learning.
- [4] Atrill, P., & McLaney, E. (2019). Accounting and Finance for Non-Specialists. Pearson.
- [5] Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). The Balanced Scorecard. Harvard Business School Press.
- [6] OECD (2016). OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies.
- [7] Europska komisija (2020). SME Performance Review.
- [8] HAMAG-BICRO (2021). Godišnje izvješće HAMAG-BICRO za 2021. godinu.
- [9] Vukićević, M. (2006). Financije poduzeća. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- [10] Microsoft (2023). Excel funkcije i primjene. Dostupno na: <https://support.microsoft.com/excel>
- [11] Nikolić, N., Pečarić M. (2012). Uvod u financije. Split: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu.
- [12] Eurostat (2021). Structural Business Statistics.
- [13] Ablyazov, T., Asaturova, J., Koscheyev, V. (2018). Digital technologies: new forms and tools of business activity. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 44, p. 00004). EDP Sciences.
- [14] Deloitte (2021). Digital transformation of SMEs in Europe.
- [15] PwC (2020). Report: Redefining finance's role in the digital age